

Izjava gosp. Wijnholdsa , izvršnog direktora za Republiku Hrvatsku

7. siječnja 2000.

Misija MMF-a napisala je otvoreno, ali objektivno izvješće o gospodarstvu u Hrvatskoj. Usredotočenost na izloženosti i opsežnu uporabu usporedbenih analiza s drugim zemljama bit će bitan *input* Vladi koja je u procesu osnivanja. Uistinu, bilo bi jako poželjno kada bi stupanj otvorenosti, prijeko potreban ovom Odboru da se može usredotočiti na pitanja trenutačno od najveće važnosti, bio preslikan u izvješća misija o drugim zemljama, uključujući i one najveće. Namjera tijela vlasti da objave izvješće misije govori u prilog sve većoj transparentnosti Hrvatske i nastavku njezina stalnog dijaloga s međunarodnom zajednicom, uključujući privatni sektor, a sve u cilju praćenja (poštivanja) optimalnih politika. Dopustite da u ime mjerodavnih institucija zahvalim misiji na njenoj kontinuiranoj analitičkoj podršci, ulozi savjetnika i sparing partnera u ringu ekonomske politike.

Hrvatsko gospodarstvo može, s obzirom na više elemenata, sa samopouzdanjem očekivati godinu koja dolazi. Monetarna i tečajna politika su u rukama izrazito kompetentne središnje banke, koja je u razdoblju od 1994. godine pa do danas uspjela zadržati stopu inflacije manju od 5,5 posto. Kao što je navedeno u Izvješću misije, to se smatra iznimnim uspjehom među tranzicijskim gospodarstvima, koji je uvelike pridonio dugotrajnom razdoblju stabilnosti tečaja. Nadalje, monetarnoj politici je podršku dala razborita fiskalna politika, tako da u razdoblju od 1994. do danas konsolidirani državni proračun nije prešao razinu od -1,3 posto BDP-a, što je, na primjer, mnogo niže od prosjeka Europske unije zabilježenog u tom razdoblju.

Strani ulagači također imaju povjerenja u gospodarske izgleda Hrvatske. Privatizacija Hrvatskih telekomunikacija i prodaja 35-postotnog udjela *Deutsche Telekomu* (što je otprilike 4,2 posto BDP-a) bila je iznimno uspješna; razlika prinosa na obveznice se smanjuje, što potvrđuje i prosinačka emisija samurajskih obveznica u vrijednosti od 25 milijardi jena (otprilike 250 milijuna američkih dolara ili 1,2 posto BDP-a) uz kamatni kupon od 4 posto i dospijeće od pet godina, kojima je Standard & Poor's dodijelio svoju trostruki B minus investicijski rejting; nakon izbornih rezultata došlo je do daljeg smanjenja razlike prinosa na obveznice iz Serije B sa 390 baznih bodova na 360 baznih bodova. To je povjerenje – citiram izvješće o rejtingima koje priprema Standard & Poor's – potaknuto "nedavnom inicijativom Vlade da ubrza strukturnu reformu pospješivanjem opsežne privatizacije i likvidacije banaka zapalih u probleme (..), relativno upravljiv, iako sve veći, teret duga države (..) i razborito monetarno upravljanje".

Jedan od razloga koji je možda također pridonio povećanju razine povjerenja u Hrvatsku jest značajno smanjenje deficita tekućeg računa platne bilance. On je smanjen s 11,6 posto BDP-a u 1997. godini na približno 6,5 posto BDP-a ove godine. U scenariju osmišljenom za sljedeću godinu predviđa se da će on dalje padati i iznositi 5 posto BDP-a. Iako taj podatak ukazuje na to da će on biti i dalje prilično velik, želio bih napomenuti da je Misija u svom Izvješću predvidjela da će taj deficit u cjelini biti pokriven izravnim stranim ulaganjima u 2000. godini. Nadalje, Hrvatska nema gotovo nikakvoga kratkoročnog duga. U Izvješću Misije se navodi da bi koeficijent koji prikazuje odnos kratkoročnog duga i pričuva trebao u 1999. godini iznositi 88 posto. Međutim, kao što i Misija navodi, taj je koeficijent izračunat na "osnovi preostalog dospijeca", a kratkoročni dug uglavnom čine srednjoročni i dugoročni dug koji dospijevaju na naplatu. Uistinu, na "osnovi ugovorenog dospijeca", tj. ignorirajući srednjoročne i dugoročne zajmove koji dospijevaju na naplatu, kratkoročni bi dug trebao iznositi samo 10,6 posto bruto međunarodnih pričuva i 14,3 posto bruto raspoloživih međunarodnih pričuva.

Kao i pred mnogim drugim tranzicijskim gospodarstvima, i pred Hrvatskom stoje bitne strukturne promjene. Interesantno je zamijetiti da gotovo postoji konsenzus između Vlade i opozicijskih stranaka o tome što su sve strukturni problemi hrvatskog gospodarstva, kao i o potrebi da ih se riješi.

Prvo, iako je upravljanje makroekonomskim kretanjima bilo jako dobro, došlo se do spoznaje da uspjeh na makroekonomskom području sve više opterećuje sve viši iznos transfera prema mirovinskom i zdravstvenom fondu, kod kojih je zabilježena rastuća asimetrija između prihoda i rashoda. Međutim, bitno je reći i to da Hrvatska upravo provodi temeljnu reformu sustava mirovinskog osiguranja, koja će mirovinski sustav utemeljen na generacijskoj solidarnosti reformirati u smjeru sustava koji je potpunije financiran.

Drugo, ostavština centralnog gospodarskog planiranja iz razdoblja prije stjecanja neovisnosti jeste slab bankovni sektor. No, i ovdje je središnja banka odlučno reagirala intervenirajući u ništa manje nego 14 banaka (nad 8 banaka otvoren je stečajni postupak, za 3 banke očekuje se podnošenje zahtjeva za otvaranjem stečajnog postupka, a ostale 3 su stavljene pod posebnu upravu), dok je nad drugih 11 banaka provoden pojačan bankovni nadzor. Toj sveobuhvatnoj reformi je uvelike pridonio novi Zakon o bankama, koji je Sabor donio u prosincu 1998. godine, i koji je uklonio bitne prepreke koje su sprječavale Hrvatsku narodnu banku da provodi svoje dužnosti na području bankovnog nadzora. Zahvaljujući tim promjenama, nalazim opravdanim reći da je bankovni sustav prešao iz faze u kojoj su rješavana urgentna pitanja u fazu oporavka. Tom će oporavku dalje pomoći kontinuirani strani interes za bankarski sektor u Hrvatskoj, koji se očituje u unošenju kapitala, stručnih znanja i jačanju konkurencije. Strane banke su u razdoblju od listopada do danas preuzele tri manje banke, pored prodaje 66 posto dionica Privredne banke Zagreb – druge najveće banke u Hrvatskoj – jednoj talijanskoj banci.

Treći glavni izazov, i možda najteži, i dalje predstavlja restrukturiranje poduzeća. To će biti izuzetno bitno za povećanje izvoza iz Hrvatske i dalje smanjenje još uvijek prilično velikog deficita tekućeg računa platne bilance. Međutim, kao što je navedeno u dijelu dokumenta koji se bavi odabranim pitanjima, nedovoljno visoka razina hrvatskog izvoza možda i nije u tolikoj mjeri bila rezultat njegove nedovoljne konkurentnosti, koliko relativnog nedostatka pristupa tržištima glavnih trgovinskih partnera, a poglavito Europskoj uniji i srednjoeuropskim i istočnoeuropskim zemljama (ono što se još može dodati ovom jest to da je Hrvatska u velikoj mjeri bila pogođena kosovskom krizom, što je značajno umanjilo njezine prihode od turizma). Nasuprot tome, sam hrvatski trgovinski režim već je postao puno otvoreniji. Njemu je dodijeljen sveukupni rejting 2 na temelju 10-bodovnog Fondova indeksa ograničenosti trgovine (što je ispod prosjeka od 2,7 za srednjoeuropske i istočnoeuropske zemlje i 4 za Europsku uniju). Očekuje da se će ulazak Hrvatske u Svjetsku trgovinsku organizaciju (koji ne ovisi o tijelima vlasti) omogućiti pokretanje pregovora o novim trgovinskim aranžmanima s Europskom unijom i CEFTA-om. Ulazak u Svjetsku trgovinsku organizaciju uvrstio bi hrvatske carine među najniže u srednjoeuropskim i istočnoeuropskim zemljama.

Na kraju, želio bih informirati Odbor o predloženoj odluci da se odobri devizno ograničenje koje je predmet odredaba članka VIII. Ona je za tijela vlasti bila potpuno iznenađenje. Niti jednom i niti u kojem od izvješća Misija MMF-a od 1991. godine (uključujući i najnovija) nije tijelima vlasti bilo savjetovano, u usmenom ili pismenom kontaktu, da bi Zakon o pretvaranju deviznih depozita građana u javni dug Republike Hrvatske na bilo koji način mogao predstavljati devizno ograničenje. Devize koje proizlaze iz devizne štednje građana nisu bile dostupne hrvatskim bankama nakon raspada SFRJ, jer su ostale u bivšoj Narodnoj banci Jugoslavije. Da bi spriječila panično povlačenje novca iz banaka hrvatska je Vlada preuzela potraživanja koja su banke u Hrvatskoj imale prema bivšoj središnjoj banci temeljem devizne štednje i pretvorila ih u oročene depozite. Podaci za 30. lipnja 1999. ukazuju da je stanje zamrznute devizne štednje znatno smanjeno (oko 87 posto zamrznute štednje je podmireno, tj. na 31. prosinca 1991. godine ti su depoziti iznosili 3.293 milijuna američkih dolara, dok je njihov saldo na dan 30. lipnja 1999. iznosio 421 milijun američkih dolara). Izuzetno je teško, ako ne i nemoguće, odrediti je li u neisplaćenu deviznu štednju uključen prihod generiran na temelju transakcija po tekućem računu. Uistinu, u izvješću Misije je navedeno da bi to "moglo" biti tako. Nadalje, važeći devizni propisi ne sadržavaju bilo kakvu odredbu kojom se ograničava transfer sredstava stečenih po osnovi kamata. Upravo su iz toga razloga mjerodavne institucije zamolile Misiju i Izvršni odbor MMF-a da preispitaju svoj nalaz prema kojem u Hrvatskoj postoji devizno ograničenje.